

Agde: el 'camp dels catalans'

El centre va ser fruit de la pressió a les autoritats franceses d'exconsellers de la Generalitat

Laia Arañó Vega

A finals de febrer del 1939 es va obrir un nou camp a Agde, al departament francès d'Hérault, que s'acabaria coneixent com a *camp dels catalans*, ja que la majoria d'interns van ser d'origen català. D'unes 30 hectàrees, es va construir per acollir uns 25.000 homes, la majoria combatents republicans que provenien d'altres camps. El 28 de febrer el general Menard, al càrrec de tots els camps francesos, notificava al prefecte d'Hérault que creava el camp. Aquest mateix dia arribaven els primers voluntaris espanyols, que, dirigits per dues companyies d'enginyers procedents del camp de Sant Cebrià de Rosselló, començaven a construir-lo. El 15 de maig va quedar llest.

Agde va acollir uns 24.000 refugiats, dividits en tres seccions: les dues primeres ocupades per refugiats espanyols i militants del PSUC, i la tercera per interns d'origen català pertanyents a altres partits polítics. El camp disposava de 250 barraques, la major part destinades als refugiats i la resta a intendència, infermeria, dutxes, latrines... Fetes de fusta i tela, els refugiats hi dormien en matalassos de palla, primer directament a terra i, més tard, en lliteres fetes per ells mateixos. Les millores en les condicions de vida i salubritat respecte als altres camps eren notables, com explica el poeta Agustí Bartra a Carles Pi i Sunyer el 10 de maig del 1939: "Aquest camp d'Agde és ben diferent al d'Argelers. Allí sorra i més sorra -terra sense camins i sense llavors-, aglomeració caòtica de barraques i homes, el vent o la pluja batent-nos sempre".

Amb suport de la Generalitat

La creació d'un camp per a refugiats catalans (de clara filiació republicana i pròxims a la Generalitat a l'exili) va ser deguda al fet que alguns exconsellers de la Generalitat havien pressionat i negociat amb les autoritats franceses per concentrar en un mateix recinte el major nombre de compatriotes refugiats a França, i evitar així la dispersió i disgregació del col·lectiu català a l'exili. Els refugiats d'Agde eren majoritàriament militants de base d'ERC, Estat Català i la Unió de Rabassaires, soldats de la columna Macià-Companys i mossos d'esquadra de la Generalitat, xofers, funcionaris, etc. La creació del camp va ser un triomf de la política republicana catalanista a l'exili, en la mesura que va poder intervenir en l'organització pràctica de la vida i ajuda als refugiats, al marge de les directrius espanyoles.

Els militants comunistes estaven separats de la resta de compatriotes, una mostra evident que l'organització de l'exili català, en el seu vessant més institucional, estava en mans d'ERC i posava de manifest la ruptura entre el món

republicà català (representat majoritàriament per Esquerra Republicana, entre d'altres) i els comunistes (PSUC).

La vida al camp d'Agde no distava de la d'altres camps francesos, com explicava Bartra a Pi i Sunyer el 17 de maig: "La vida va lliscant, lenta i monòtona. En general tots els catalans estan satisfets de trobar-se en aquest camp junts. Les condicions d'existència -o millor, de subsistència- són superiors a les dels altres camps, si bé el cansament de la gent s'accentua, després de tres mesos de lleure forçat". Va caldre poc temps, però, perquè els refugiats catalans s'afanyessin a crear grups de teatre i de lectura, equips de futbol i de rugbi i agrupacions corals. Més tard, també van organitzar cursos de llengua i història.

Amb segell propi

El camp va viure un procés de catalanització que el va fer diferent de la resta. Com explicava Pere Puig, una altra de les figures importants del camp, a Pi i Sunyer: "Hem aconseguit donar ja un segell propi a aquest camp. Tots els rètols, notules i ordres es redacten en català; l'altaveu està a les nostres mans; [...] la militarització és més nominal que efectiva; l'ambient és catalaníssim".

El camp es va anar tancant progressivament entre el juny i el setembre del 1939. Alguns refugiats van optar per tornar a Espanya, d'altres van ser reclutats per les Companyies de Treballadors Estrangers i d'altres es van integrar a la Legió Estrangera Francesa. Quan, el juny del 1940, França va ser derrotada pels alemanys, el camp d'Agde va ser reutilitzat per encabir-hi uns 6.000 refugiats de diferents països, inclosos jueus. A finals del 1944, ja amb França alliberada, es va tancar definitivament.